

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Neúčinnost právních úkonů v insolvenční

Poslední dobou jsou zásadním a frekventovaným nástrojem v zákoně č. [182/2006](#) Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „IZ“ nebo „Insolvenční zákon“) neúčinné právní úkony a odpůrcí žaloby. Neúčinnost právních úkonů nalezneme v hlavě VII, Díl 2, a to v § 235-243 IZ. V obecné rovině lze za neúčinné právní úkony považovat ty právní úkony, jimiž dlužník zvýhodňuje některého věřitele před jinými nebo kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů.

Insolvenční zákon rozlišuje mezi neúčinností právních úkonů, které nastávají přímo ze zákona, a neúčinností právních úkonů vyslovených insolvenčním soudem na základě odpůrcí žaloby ve smyslu ustanovení § 235 a násl. IZ. Níže budou rozebrány neúčinné právní úkony vyslovené insolvenčním soudem na základě odpůrcí žaloby.

Neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění

Obecnou definici neúčinných právních jednání nalezneme v ustanovení § 235 IZ. První ze tří typů skutkových podstat neúčinných právních jednání je obsažena v ustanovení § 240 IZ, které dopadá na právní úkony, za něž nebylo poskytnuté přiměřené protiplnění. Jedná se o skutkovou podstatu tzv. neúmyslnou, která je založena na pouhých objektivních důvodech neúčinnosti. Vždy se musí posuzovat ekvivalence oboustranného plnění mezi cenou sjednanou a cenou obvyklou.

Právní jednání bez přiměřeného protiplnění je v IZ vymezeno jak pozitivně, tak negativně. Pozitivně zákon vymezuje právní jednání bez přiměřeného protiplnění následovně:

1) Obsahově

- se jedná o bezúplatné plnění
- za protiplnění byla poskytnuta cena podstatně nižší než obvyklá cena plnění

2) Okolnosti, za kterých k úkonu došlo

- učiněné v době, kdy byl již dlužník v úpadku
- které vedly k úpadku dlužníka
- která byly učiněny ve prospěch osoby blízké (může se jednat jak o právnickou osobu, tak fyzickou osobu) nebo s nimiž tvoří dlužník koncern, kde se úpadek presumuje

3) Časové

- byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern
- nebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby

Lhůty výše uvedené jsou prekluzivní.

Insolvenční zákon taxativně v § 240 odst. 4 negativně vymezuje právní jednání bez přiměřeného protiplnění. Proto takovým jednáním nikdy není:

- 1) plnění uložené právním předpisem
- 2) příležitostný dar v přiměřené výši
- 3) poskytnuté plnění, kterým bylo vyhověno ohledům slušnosti
- 4) právní úkon, o kterém dlužník se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládal, že z něj bude mít přiměřený prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležitě pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka.

Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů

Další skutková podstata neúčinných právních jednání je obsažena v ustanovení § 241 IZ, které dopadá na právní úkony, v jejichž důsledku se některému z věřitelů dostalo oproti ostatním věřitelům většího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem.

Zvýhodňující právní jednání je v IZ stejně jako u předešlé skutkové podstaty vymezeno jak pozitivně, tak negativně. Pozitivně zákon vymezuje právní jednání bez přiměřeného protiplnění následovně:

1) Obsahové

- je postihováno takové jednání dlužníka, v jehož důsledku se některému z dlužníkových věřitelů dostalo na úkor ostatních věřitelů vyššího plnění, než jaké by mu náleželo, kdyby byl dlužníkův úpadek řešen konkursem.

2) Okolnostní

- učiněno v době, kdy byl dlužník v úpadku
- které vedlo k úpadku dlužníka
- které bylo učiněno ve prospěch osoby blízké (může se jednat jak o právnickou osobu, tak fyzickou osobu) nebo s nimiž tvoří dlužník koncern, kde se úpadek presumuje

3) Časové

- byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern
- nebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby

Lhůty jsou opět prekluzivní.

Z dikce ustanovení § 241 odst. 3 IZ je zřejmé, že výčet v něm uvedený je pouze demonstrativní, a který stanovuje, že jsou zvýhodňujícími právními jednáními zejména ta jednání, kterými dlužník:

- splnil dluh dříve, než se stal splatným
- dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch

- prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva
- poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné

Insolvenční zákon ve svém ustanovení § 241 odst. 5 taxativně uvádí negativní vymezení, na základě kterých není zvýhodňujícím právním jednáním:

- zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu
- právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka
- právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení, za podmínek stanovených tímto zákonem

Neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů

Poslední skutková podstata neúčinných právních jednání je obsažena v ustanovení § 242 IZ, které dopadá na právní jednání, jimiž došlo k úmyslnému zkrácení dlužníkových věřitelů.

Pro neúčinné právní jednání dle ustanovení § 242 odst. 1 zákona č. [182/2006](#) Sb. Insolvenční zákon, jsou typické tyto znaky, a to:

- 1) Následek
- 2) Subjektivní stránka dlužníka
- 3) Subjektivní stránka osoby, v jejíž prospěch bylo zkracující právní jednání učiněno

Oproti předchozím skutkovým podstatám obsaženým v §§ 240 a 241 není u úmyslně zkracujících právních jednání rozhodující, kdy bylo jednání činěno, nýbrž rozhodné je, jaký byl následek tohoto jednání. Tedy není zde významné, zda došlo k právnímu jednání v době, kdy byl dlužník v úpadku nebo jednání vedlo k úpadku, ale je významné, že jednáním došlo ke zkrácení dlužníkových věřitelů.

Významné je zde i časové hledisko, kdy lze odporovat úmyslnému zkracujícímu právnímu jednání, jestliže k němu došlo 5 let před zahájením insolvenčního řízení. Lhůta i v tomto případě je prekluzivní.

Ustanovení § 242 odst. 2 obsahuje vyvratitelnou právní domněnku o tom, že úmyslně zkracující právní jednání učiněné ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkův úmysl této osoby znám. Pro soudní spor má tato domněnka význam v tom, že právě osoba, v jejíž prospěch bylo úmyslně zkracující právní jednání činěno, musí unést důkazní břemeno o tom, že jí nebyl znám úmysl dlužníka. Pokud se jedná o osobu, která není k dlužníku osobou blízkou a netvoří s dlužníkem koncern, leží tíže důkazního břemene na insolvenčním správci, který musí úmysl prokázat, což není v některých případech jednoduché.

Závěr

Vzhledem k výše uvedeným skutkovým podstatám neúčinných právních úkonů je zřejmé, že insolvenční zákon svou úpravou chrání zájmy všech věřitelů stejnou měrou. V praxi se však můžeme setkat i se situacemi, kdy vzhledem k prekluzivním lhůtám se mohou někteří žalobci snažit poukázat na to, že dané právní jednání bylo úmyslně zkracující, a to z důvodu dlouhé 5 leté prekluzivní lhůty.

Mgr. Miloš Pospíšil,
advokátní koncipient

[Advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři, s.r.o.](#)

Sokolovská 49
186 00 Praha 8 - Karlín

Tel.: +420 225 000 400
Fax: +420 225 000 444
e-mail: recepcepha@hjf.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Srážka za prodej v insolvenční při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy o vzájemném plnění v insolvenční - judikaturní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)